

82. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2024

VĒSTURES IZPĒTE STARP HOBIJU UN ZINĀTNI

Referātu tēzes
Abstracts

HISTORICAL RESEARCH BETWEEN HOBBY AND SCIENCE

Latvijas Universitātes 82. starptautiskā zinātniskā konference. Vēstures doktorantu sekcija. "Vēstures izpēte - starp hobiju un zinātni" Referātu tēzes.

82nd International Scientific Conference of the University of Latvia. Section for Doctoral Students in History. "Historical Research - Between Hobby and Science" Abstracts.

Rīga: LU, 2024. 48 lpp.

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

**VĒSTURES UN FILOZOFIJAS
FAKULTĀTE**

Konferences rīcības komiteja / Conference Organizing Committee: Ginta Ieva Bikše, Iveta Berga-Muižniece, Beāte Lielmane, Liene Rokpelne

Krājuma sastādītājas / Compilers: Iveta Berga-Muižniece, Beāte Lielmane, Liene Rokpelne

Makets / Layout: Iveta Berga-Muižniece

ISBN 978-9934-9200-1-1

DOI <https://doi.org/10.22364/luszk.82.vds>

© Tēžu autori, 2024 / Authors of abstracts, 2024

© Latvijas Universitāte, 2024

2024. gada 25.-26. aprīlis
82. Latvijas Universitātes starptautiskā zinātniskā konference
vēstures doktorantu sekcija
“Vēstures izpēte – starp hobiju un zinātni”

Jau piekto reizi Latvijas Universitātes starptautiskās zinātniskās konferences ietvaros notiek vēstures zinātnes doktorantu sekcija.

Arvien vairāk publiskajā telpā izskan bažas par jauno zinātnieku ataudzi. Vēstures un pietuvināto zinātņu nozares nav izņēmums. Viens no iemesliem, protams, ir nelielais nozares finansējums, tomēr vēl lielāku iespaidu atstāj sabiedrības neizpratne – kas ir vēsturnieks un kam profesionāls vēsturnieks nepieciešams. Mūsdienās arvien vairāk amatieru vēsturnieku aizņem publisko telpu, izmantojot apšaubāmas metodes un dažkārt piesārņojot sabiedrības prātus ar apšaubāmiem faktiem.

Šī gada konferences tēmas “Vēstures izpēte – starp hobiju un zinātni” ietvaros, referenti ar savu pētījumu piemēriem atspoguļos sarežģīto ceļu līdz kvalitatīva pētījuma rezultātam. Parādīs objektīvus un subjektīvus šķēršļus, metodes un prakses, kas ietekmējušas pētniecības tēmas.

Konferences noslēguma diskusijā, piedaloties gan doktora grādu ieguvušajiem speciālistiem, gan doktorantiem un grāda pretendentiem, vēsturnieki dalīsies pieredzē, atbildot uz jautājumiem: Vai topošo vēstures doktoru darbs brīvdienās un pa vakariem ir pietiekams nozares profesionālai atjaunotnei? Vai vēstures doktorantu darbs nav tikai dārgs hobijs? Un kādi riski pastāv, atstājot vēstures pētniecību amatieru rokās?

April 25 and 26, 2024
82nd International Scientific Conference of the University of Latvia
Section for Doctoral Students in History
“Historical Research – Between Hobby and Science”

For the fifth time, the International Scientific section of Doctoral Students' in history is held within the framework of the annual International Scientific Conference of the University of Latvia.

Concerns about the renewal of the next generation of young scientists are increasing in the public discourse. The fields of history and related sciences are no exception. One reason is, of course, the low level of funding in the field. An even greater influence is public confusion about what a historian is and what professional historians are needed for. Nowadays, more and more amateur historians inflate the public media, using questionable methods and sometimes polluting a lot of minds with dubious facts.

The topic of this year's conference is “Historical Research – Between Hobby and Science” in which the speakers will illustrate the difficult path to qualitative research. They will show objective and subjective obstacles, methods, and practices that have influenced research topics.

The final discussion of the conference will bring together those who already have PhD degrees and those who are on their path to receive a PhD degree. In the debate they will share their experiences by answering the questions: are weekend and evening work hours in scientific work sufficient for professionals and for the revitalization of the profession? Is the work of doctoral students in history just an expensive hobby? And what are the risks of leaving historical research in the hands of amateurs?

SATURS / CONTENT

Mārcis Kalniņš

Looking back on Using 3D in Archaeology in Latvia - a Method for Others,
a Hobby for Us! 8

Atskats uz 3D izmantošanu arheoloģijā Latvijā – citiem metode, mums hobijs! 8

Liene Rokpelne

Challenges and Obstacles as an Opportunity for Medieval Research in Valmiera 10

Izaicinājumi un šķēršļi kā iespēja Valmieras viduslaiku pētniecībā 11

Simona Glzauskaitē

What Is Historical Memory of the *Pacta Subiectionis* Act?
A Conflict in Historiography 12

Kāda ir vēsturiskā atmiņa par *Pacta Subiectionis*? Konflikts historiogrāfijā 13

Robertas Každanas

Phenomena of Female Criminality in the Interwar Period of Lithuania 14

Sieviešu noziedzības fenomens Lietuvas starpkaru periodā 15

Kaspars Strods

Criminal Gangs in Interwar Latvia: Some Historiographical Notes 16

Kriminālās bandas starpkaru Latvijā: dažas historiogrāfiskas piezīmes 17

Mārtiņš Vesperis

Some Aspects of the Activity of the Latvian Red Cross (1918–1940) 18

Latvijas Sarkanā Krusta (1918–1940) darbības atsevišķi aspekti 19

Laurynas Kudijanovas

The Significance of Images of Nature in Exploring the Imagination of India in Interwar Period 21

Priekšstats par Indiju starpkaru Lietuvā: dabas tēlu nozīme 22

Jānis Tomaševskis

Occupying Power and Statistics: Insight into The Social Portrait of the 1941 Summer Latvian Armed Anti-soviet Resistance 23

Okupācijas vara un statistika: ieskats 1941. gada vasaras latviešu bruņotās pretpadomju pretošanās sociālajā portretā 24

Emilija Jasiulevičiūtė

Artists during the Nazi Occupation in Lithuania: Case Study of Danutė Nasvytytė 26

Mākslinieki nacistu okupācijas laikā Lietuvā: Danutes Nasvītites gadījuma izpēte 27

Aiguste Starkute

Prostitution in Soviet Lithuania: Researching the Gray Areas of Soviet Archival Material 28

Prostitūcija Padomju Lietuvā: Arhīvu materiālu "pelēko zonu" izpēte 29

Ieva Šimanauskaitė

Lithuanian Conscripts' Views on the Value of Soviet Army Service (1964–1990) 30

Padomju armijā iesaukto lietuviešu karavīru viedoklis par dienesta nozīmi (1964–1990) 31

Iveta Berga-Muižniece

Viduslaiku arheoloģijas pieminekļu izpētes problemātika: Ropažu pils piemērs 32

The Issues of Researching Medieval Archaeological Sites: Case Study of Ropazi Castle 33

Beāte Lielmane

“Nerona gara bērns”: Magnusa Gustava fon Esena rīcības vērtējums 1812. gada Rīgas priekšpilsētu nodedzināšanā 34

“Child of the Spirit of Nero”: Evaluation of Magnus Gustav von Essen’s Actions during the Burning of Riga’s Suburbs in 1812 35

Una Bērente

Zinātnē balstīts eksperiments: 19.–20. gs. pirmās puses etnogrāfisko slieču transportlīdzekļu izgatavošana 36

A Science-Based Experiment: Production of Runner-Based Transportation Vehicles from the 19th to the First Half of the 20th Century 37

Alberts Rokpelnis

Izaicinājumi un iespējas izklaides vēstures pētniecībā: 20. gs. 20.–30. gadu šļāgeru nošizdevēju Rīgā izpētes piemērs 38

Challenges and opportunities in entertainment history research: the case of 1920s–1930s Schlager publishing in Riga 39

Aigars Urtāns

Holokausta reprezentācija Latvijas kultūrtelpā 41

Representation of the Holocaust in the Cultural Space of Latvia 42

Baiba Pazāne

Ziņojums no kaujas lauka: Ērgļu latviešu pareizticīgās draudzes virspriestera Jāņa Plauža liecības par notikumiem Ērgļos 1944. gada augustā 43

Report from the Battlefield: The Statement of Jānis Plaudis, the Priest of the Latvian Orthodox Parish of Ērgļi, about the Events in Ērgļi in August 1944 44

Konferences programma / Conference Programme 45

Mārcis Klaniņš

University of Latvia, PhD candidate
Latvijas Universitāte, doktora grāda kandidāts
marcis.kalnins@lu.lv

Looking back on Using 3D in Archaeology in Latvia - a Method for Others, a Hobby for Us!

The use and production of 3D models in archaeology has become one of the leading forms of site and excavation documentation for Western researchers with the rapid development of technology over the last decade. This method and approach makes it possible to continue the study of an artefact or object in the digital environment, using the data obtained during the research. The first photogrammetric 3D model in Latvia for archaeological excavation documentation was made exactly 10 years ago – in 2014, during the excavation of the Lapini Mesolithic settlement and Courounian cremation cemetery, in order to record as completely as possible the unique burial found there. Until 2024, 3D documentation for archaeological excavations and artefact research in Latvia was systematically carried out only by the author of this report.

This paper is a retrospective and a reflection on how the introduction of new research and documentation methods in science is often based on the interests of one or a few researchers and is often seen as a hobby or an autodidacticism rather than a serious breakthrough in the field.

Atskats uz 3D izmantošanu arheoloģijā Latvijā – citiem metode, mums hobijs!

Pēdējā desmitgadē, strauji attīstoties tehnoloģijām, 3D modeļu izmantošana un izgatavošana arheoloģijā Rietumvalstu pētniekiem ir kļuvusi par vienu no vadošajiem objektu un izrakumu dokumentācijas veidiem, kas ļauj arī uz iegūto datu bāzes turpināt priekšmeta vai objekta izpēti digitālajā vidē. Latvijā pirmais fotogrammetriskais 3D modelis arheoloģisko izrakumu dokumentācijas nepieciešamībai tika izgatavots tieši pirms 10 gadiem – 2014. gadā Lapiņu senkapu un mezolīta apmetnes izpētes laikā, lai pēc

iespējas pilnīgāk piefiksētu tur atklāto unikālo apbedījumu. Līdz pat 2024. gadam 3D dokumentāciju arheoloģisko izrakumu un artefaktu izpētes vajadzībām Latvijā sistemātiski ir veicis tikai šī referāta autors.

Šis referāts būs atskats uz paveikto un refleksija par jaunas izpētes un dokumentācijas metodes ieviešanu zinātnē, kas bieži ir balstīta uz viena vai pāris pētnieku interesēm, un nereti vairāk tiek uzskatīta par aizraušanos vai hobiju, kas apgūstama pašmācības ceļā, nevis nopietnu izrāvienu zinātnes jomā.

Liene Rokpelne

University of Latvia, PhD student / Valmiera Museum
Latvijas Universitātes doktorante / Valmieras muzejs
liene.rokpelne@gmail.com

Challenges and Obstacles as an Opportunity for Medieval Research in Valmiera

Every researcher faces myths, legends, and inaccuracies. The reasons are varied. Myths that have arisen because events are still vividly preserved in people's memories; stories are propagated by the public without verification; research field has been neglected for a long time, allowing myths to live on. For the researcher, these and other factors present both existent and self-proclaimed obstacles and challenges, forgetting that they also present opportunities. Where inaccuracies have arisen – they can be removed through rigorous research. Right now is a beneficial time to work with original documents held in archives abroad, which was not possible before or was much more difficult to access because digitization was not as widely available. Aim of the report is to show, through concrete examples, the different possibilities for medieval research in Valmiera, which initially created obstacles and challenges.

In the medieval history of Valmiera, we can talk about myths, ignorance and assumptions. They have arisen over the centuries using the same facts, authors, or documents – more precisely, descriptions or transcripts of documents. With the help of digital tools, new opportunities are emerging to find and retrieve original documents, which, when examined, can add to the knowledge of Valmiera's past. The report will outline the main problems of historiography and show, with concrete examples of documents, how they were obtained and what information they have provided. How with a single-document copy or description, both – professional and amateur historians – can keep alive inaccurate information. And to remind ourselves – how important it is to verify the content of the original document and not to live with blind trust in what has been published.

Izaicinājumi un šķēršļi kā iespēja Valmieras viduslaiku pētniecībā

Ar mītiem, nostāstiem un neprecizitātēm saskaras ikviens pētnieks. Iemesli mēdz būt dažādi. Mīti, kas radušies, jo notikumi vēl spilgti saglabājušies cilvēku atmiņās, kādam stāsti, kurus nepārbaudot popularizē sabiedrība, vai pētījuma lauks ilgstoši palicis novārtā, kas ļauj mītiem turpināt dzīvot. Pētniekam šie un, protams, citi faktori rada gan reālus, gan pašpasludinātus šķēršļus un izaicinājumus, aizmirstot, ka tie sniedz arī iespējas. Ja neprecizitātes ir radušās, ar precīzu pētniecības darbu tos ir iespējams novērst. Tieši šobrīd ir ļoti pateicīgs laiks, lai strādātu ar oriģināldokumentiem, kas glabājas arhīvos ārvalstīs, kas agrāk nebija iespējams vai tie bija daudz grūtāk sasniedzami, jo digitalizācija nebija tik plaši pieejama. Referāta mērķis ir ar konkrētiem piemēriem parādīt dažādās iespējas Valmieras viduslaiku pētniecībā, kuras sākotnēji radījušas šķēršļus un izaicinājumus.

Valmieras viduslaiku vēsturē mēs varam runāt gan par mītiem, gan vienkārši nezināšanu un pieņēmumiem. Tie radušies gadsimtu gaitā, operējot ar vieniem un tiem pašiem faktiem, autoriem vai dokumentiem – precīzāk – dokumentu aprakstiem vai norakstiem. Izmantojot digitālos rīkus, parādās arvien jaunas iespējas atrast un iegūt oriģināldokumentus, kurus izpētot ir iespēja papildināt zināšanas par Valmieras pagātni. Referāta laikā tiks ieskicētas galvenās historiogrāfijas problēmas un ar konkrētiem dokumentu piemēriem parādīts, kā tie iegūti, kādu informāciju tie snieguši. Tāpat, cik pat ar viena dokumenta norakstu vai aprakstu, gan profesionāli vēsturnieki, gan vēsturnieki amatieri spēj uzturēt dzīvu neprecīzu informāciju, un cik svarīgi ir tomēr pārbaudīt oriģinālā dokumenta saturu.

Simona Glazauskaitė

Lithuanian Institute of History
Lietuvos Vėstures institūts
simona.glazauskaite@istorija.lt

What Is Historical Memory of the *Pacta Subiectionis* Act? A Conflict in Historiography

On 28 November 1561 in Vilnius, the last Master of the Livonian Order, Gotthard Kettler and Archbishop of Riga (excluding Ösel-Wiek-Pilten and Northern Estonia) concluded an agreement of submission known as the *Pacta Subiectionis* with the Sigismund August, King of Poland and Grand Duke of Lithuania. A treaty was concluded, establishing the Duchy of Courland, which was formed as a vassal state of the Grand Duchy of Lithuania and the personal fiefdom of Sigismund Augustus. Discussions among researchers, evaluating the treaty, have diverged. The Polish tradition supports Livonia's incorporation into Poland.

According to Russian researchers, Livonia was annexed to Poland, although recent scholarly analyses acknowledge Lithuania's independent policy. The hypotheses of Lithuanian authors propose that the ceding of Livonia to Lithuania was initiated by the Lithuanian political elite. Analyses of Scandinavian, German, Latvian or other researchers differ and do not converge into a single variant. What do the *Pacta Subiectionis* tell? In historical research, it is often difficult to achieve consensual agreement among researchers on how to interpret facts and that is deemed appropriate. Unlike in physics or similar science, in history, there is no need to have a single correct answer. A theory is not wrong if it does not always align with researchers' views or even with certain cases preserved in historical sources.

Presented here is research on the archival document *Pacta Subiectionis* (Latin), which also may be known as *Provisio Ducalis*, the Treaty of Vilnius, and by multiple other names. Not to mention translations into Latvian, Lithuanian, and other languages. This report aims to give a brief presentation of differently interpreted facts in the historiography on the *Pacta Subiectionis* international treaty. Furthermore, it is expected to

reveal the obstacles encountered in interpreting the Duchy of Courland and Polish–Lithuanian Commonwealth history in the 16th century.

Kāda ir vēsturiskā atmiņa par *Pacta Subiectionis*? Konflikts historiogrāfijā

1561. gada 28. novembrī Viļņā pēdējais Livonijas ordeņa mestrs Gothards Ketlers un Rīgas arhibīskaps (izņemot Ēseli–Vīku–Piltēni un Ziemeļigauniju) ar Polijas karali un Lietuvas dižkunigaiti Sigismundu Augustu noslēdza pakļaušanās līgumu, pazīstamu kā *Pacta Subiectionis*. Līguma noslēgšanas rezultātā tika nodibināta Kurzemes hercogiste, kas tika izveidota kā Lietuvas Lielkņazistes vasaļvalsts un Sigismunda Augusta personīgais lēnis. Pētnieku diskusijas, vērtējot šo līgumu, ir bijušas atšķirīgas. Poļu tradīcija atbalsta Livonijas iekļaušanu Polijas sastāvā.

Krievu pētnieki uzskata, ka Livonija tika pievienota Polijai, lai gan jaunākie zinātnieku pētījumi atzīst Lietuvas neatkarīgo politiku. Lietuviešu autori izvirza hipotēzi, ka Livonijas atdošanu Lietuvai ierosināja Lietuvas politiskā elite. Skandināvu, vācu, latviešu un citu pētnieku viedokļi atšķiras. Ko stāsta *Pacta Subiectionis*? Vēstures pētniecībā bieži ir grūti panākt vienprātību pētnieku vidū par to, kā interpretēt faktus, un tas tiek uzskatīts par pieņemamu. Atšķirībā no fizikas vai līdzīgām zinātnēm vēsturē nav nepieciešama viena pareiza atbilde. Teorija nav nepareiza, pat ja tā ne vienmēr sakrīt ar pētnieku uzskatiem vai ar atsevišķiem vēstures avotos saglabātiem gadījumiem.

Referātā tiek apskatīts arhīva dokuments *Pacta Subiectionis* (latīņu valodā), kas pazīstams arī kā *Provisio Ducalis*, Viļņas līgums un ar vairākiem citiem nosaukumiem. Nemaz nerunājot par tulkojumiem latviešu, lietuviešu un citās valodās. Šī referāta mērķis ir īsumā iepazīstināt ar atšķirīgi interpretētajiem faktiem historiogrāfijā par starptautisko līgumu *Pacta Subiectionis*. Turklāt tajā paredzēts atklāt šķēršļus, ar kādiem nākas saskarties, interpretējot Kurzemes hercogistes un Polijas–Lietuvas kopvalsts vēsturi 16. gadsimtā.

Robertas Každanas

Lithuanian Institute of History
Lietuvas Vēstures institūts
r.kazdanas@gmail.com

Phenomena of Female Criminality in the Interwar Period of Lithuania

Studies about the history of interwar Lithuania recently have gained more public attention and actualized the perspective of “What was it like 100 years ago?” In this regard stories about the crimes could serve as a reflection of the societal trends and the relationship between the people and the State. Statistical data has revealed an eye-catching record that women were convicted perpetrators of nearly one-fifth of homicide crimes during the interwar period in Lithuania. This detail brought the author's attention to research the phenomena of female criminality and reflect public opinion, using documents from courts, widespread magazines, and dedicated articles on the subject. A thorough analysis of the Lithuanian Penal Code of 1919 was also important to understand what was considered to be a criminal act.

This research was followed by problems related to limited or damaged sources. Documents from the District courts and Police offices remain the most crucial part of the research on convicted persons and circumstances of criminal activities. After getting acquainted with sources, it was possible to discover the specifics of incorrect statistical data compilation from the police and the scope of latent criminal acts, especially in the 1920s period. The topic of criminology was getting awareness in interwar Lithuania, emanating from Cesare Beccaria's ideas and European trends of that time. Those ideas had an influence on law-and-order institutions, while comprehending the motives of offenders and issuing penalties. On the other hand, residents mostly from rural areas of Lithuania had a perception shaped by customary law regarding “improper acts” committed by women.

At the end of the message, the author will call to discuss the current perception of the female criminality phenomenon, facing the issues:

- 1) the mystification of the crime and jail environment by the popular culture;
- 2) the analysis of the local female criminality from a Gender studies perspective.

Sieviešu noziedzības fenomens Lietuvas starpkaru periodā

Pētījumi par starpkaru Lietuvas vēsturi pēdējā laikā ir guvuši lielāku sabiedrības uzmanību un aktualizējuši perspektīvu "kā bija pirms 100 gadiem?". Šajā sakarā stāsti par noziegumiem varētu kalpot kā sabiedrības tendenču, tautas un valsts attiecību atspoguļojums. Statistikas dati atklāja pārsteidzošu informāciju, ka starpkaru periodā Lietuvā gandrīz piektdaļa par slepkavību notiesāto bija sievietes. Šī nianse mudināja autoru pievērsties sieviešu noziedzības fenomena izpētei un sabiedriskās domas atspoguļošanai, izmantojot tiesu iestāžu dokumentus, plaši izplatītus žurnālus un tēmai veltītus rakstus. Svarīga bija arī rūpīga 1919. gada Lietuvas kriminālkodeksa analīze, lai saprastu, kas tika uzskatīts par noziedzīgu nodarījumu.

Pētniecības laikā radās problēmas, kas bija saistītas ar ierobežotiem vai bojātiem avotiem. Apgabaltiesu un policijas iecirkņu dokumenti joprojām ir būtiskākā pētījuma daļa par notiesātajām personām un noziedzīgo darbību apstākļiem. Iepazīstoties ar avotiem, bija iespējams atklāt policijas nepareizi veikto statistikas datu apkopošanu un latentu noziedzīgo nodarījumu apjomu, īpaši 20. gadsimta 20. gados. Starpkaru Lietuvā kriminoloģijas tēma ieguva atpazīstamību, pateicoties Čezāres Bekarijas idejām un tā laika tendencēm Eiropā. Šīs idejas ietekmēja tiesībsargājošo iestāžu izpratni par likumpārkāpēju motīviem un sodu noteikšanu. Savukārt Lietuvas iedzīvotājiem, galvenokārt no lauku apvidiem, bija paražu tiesībās balstīta uztvere par sieviešu veiktajām "nepiedienīgajām darbībām".

Referāta noslēgumā autors aicina diskutēt par pašreizējo sieviešu noziedzības fenomena uztveri, pievērsties tādām problēmām kā:

- 1) noziedzības un cietuma vides mistifikācija populārajā kultūrā;
- 2) vietējās sieviešu noziedzības analīze no dzimtes studiju perspektīvas.

Kaspars Strods

Daugavpils University, PhD student / Latvian War Museum
Daugavpils Universitāte, doktorants / Latvijas Kara muzejs
kaspars.strods@karamuzejs.lv

Criminal Gangs in Interwar Latvia: Some Historiographical Notes

The study of criminal gangs (as a relevant part of research on criminality) has played an important role in the national historiographies of a number of countries all around the world (Great Britain, USA, Germany etc.). Furthermore, considering the importance of criminality in the study of social history, analysis of the creation and activities of criminal groups allows us to understand the legal and moral aspects of the formation of a particular national society. Contrary to most European and other countries Latvian historiography has paid little, mostly fragmentary attention to criminal gangs in the interwar period, which can be explained by the growing relevance of other historical events. Researchers have mainly focused on some criminal cases and the study of certain crime-related issues (for example, prisons, police and security services). The aim of the report is to give an idea of the representation of criminal gangs in the historiography of the Latvian SSR and after restoration of Latvian Independence.

In the historiography of the Latvian SSR, the main emphasis is focused on the importance of guerrilla units (political gangs) in strengthening Soviet power in the territory of Latvia and in the fight against the government of the so-called "bourgeois" Latvia, at the same time this serves as a source of propaganda for the glorification of Soviet power.

Despite the fact that in recent years there has been an increase in various publications devoted to the topic of criminality, they have not considered aspects and activities of criminal gangs. Thereby, it can be stated that the current level of research on the topic is insufficient, especially from the perspective of academic research.

Kriminālās bandas starpkaru Latvijā: dažas historiogrāfiskas piezīmes

Kriminālo bandu izpēte kā nozīmīga noziedzības tēmas sastāvdaļa ieņēmusi būtisku lomu vairāku pasaules valstu (Lielbritānijas, ASV, Vācijas u.c.) nacionālajās historiogrāfijās. Turklāt, ņemot vērā noziedzības nozīmīgo lomu sociālās vēstures izpētē, kriminālo bandu izveides un darbības analīze ļauj izprast konkrētas valsts sabiedrības veidošanās tiesiskos un morālos aspektus. Pretēji vairumam Eiropas un citu kontinentu valstu, Latvijas historiogrāfijā kriminālajām bandām starpkaru periodā līdz šim pievērsta neliela, galvenokārt fragmentāra uzmanība, kas izskaidrojams ar citu vēsturisko notikumu pieaugošo aktualitāti. Pētnieku uzmanības centrā pārsvarā nonākušas dažas krimināllietas un atsevišķu ar noziedzību saistīto jautājumu izpēte (piemēram, cietumu, policijas un drošības dienestu darbība). Referāta mērķis ir sniegt ieskatu kriminālo bandu atspoguļojumā Latvijas PSR un atjaunotās Latvijas Republikas historiogrāfijā.

Latvijas PSR historiogrāfijā galvenais akcents fokusēts uz partizānu vienību (politisko bandu) nozīmi padomju varas nostiprināšanā Latvijas teritorijā un cīņā pret "buržuāziskās" Latvijas valdību, vienlaikus kalpojot par propagandas avotu padomju režīma glorifikācijai. Lai gan pēdējos gados vērojams dažādu noziedzības tematikai veltīto publikāciju pieaugums, tomēr kriminālo bandu darbības aspekti tajos skatīti fragmentāri. Līdz ar to var konstatēt, ka līdzšinējais tēmas izpētes līmenis ir nepietiekams, īpaši raugoties no akadēmiskās pētniecības perspektīvas.

Mārtiņš Vesperis

Daugavpils University, PhD student
Daugavpils Universitāte, doktorants
marves@inbox.lv

Some Aspects of the Activity of the Latvian Red Cross (1918–1940)

The Latvian Red Cross (hereafter – LRC) was founded on November 20, 1918, three days after the proclamation of the Republic of Latvia, and is the oldest still active association in Latvia. It may seem to many that there are a lot of studies about this organization in different directions and structures of the Latvian Red Cross. However, it must be concluded that the studies so far reflect only certain directions and aspects of the activities of this broad organization, using the information published in periodicals and LRC's own publications. Until now, few researchers have focused on the Latvian Red Cross Fund 4712, which contains 11 descriptive units with 5321 files, as well as the Latvian Youth Red Cross Fund 4923 with 1136 files, located in the Latvian State History Archive of the National Archives of Latvia. The Latvian Red Cross fund contains almost all information about this organization from 1918 until its termination in 1940, but about individual organizations, departments or institutions under the authority of this society until 1944. If the beginning of the Latvian Red Cross activity has been seen in the works of some authors, then the reorganization and termination of this organization in 1940–1941 no one has analyzed in depth until now, as a result of which various myths and assumptions have arisen in society about its inclusion in the Red Cross and Red Crescent Society of the USSR in 1940 and the events in 1941. The aim of the report is to find out the circumstances of how the Latvian Red Cross was included in the Red Cross and Red Crescent Society of the USSR and whether this organization continued its activities after the occupation of Latvia by Nazi Germany at the end of June 1941.

In 1940, after the Latvian Red Cross was included in the Red Cross and Red Crescent Society of the USSR, its adaptation to the new requirements began. A new trustee was appointed on August 7 of the same year, and a new temporary board was appointed on August 22. On the other hand, already on December 20, the institutions of the former Latvian Red Cross: hospitals, sanatoriums, children's health care points and others, were

handed over to the People's Commissariat of Health Protection. In the first half of 1941, the society continued to implement the Red Cross model of the USSR, for example, by organizing sanitary posts in departments. At the end of June 1941, after Nazi Germany's attack on the USSR and the occupation of Latvia, the board of the Red Cross of the Latvian SSR was replaced by the former leaders of the LRC and by starting the active organization of aid to the victims of war. The Latvian Red Cross continued its activities until the end of the same year, when the organization "Tautas Palīdzība" was established, which took over all the institutions and functions of the former Latvian Red Cross.

Latvijas Sarkanā Krusta (1918–1940) darbības atsevišķi aspekti

Latvijas Sarkanais Krusts (turpmāk LSK) dibināts 1918. gada 20. novembrī, trīs dienas pēc Latvijas Republikas proklamēšanas un ir vecākā joprojām aktīvā biedrībā Latvijā. Daudziem var šķist, ka par šo organizāciju ir ļoti daudz pētījumu dažādos LSK darbības virzienos un struktūrās. Tomēr, jāsecina, ka līdzšinējie pētījumi vairāk atspoguļo tikai atsevišķus šīs plašās organizācijas darbības virzienus un aspektus, izmantojot periodiskajos izdevumos un paša LSK izdevumos publicēto informāciju. Līdz šim maz pētnieku pievērsušies Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvā esošam Latvijas Sarkanā Krusta 4712. fondam, kurā ir 11 apraksta vienības ar 5321 lietu, kā arī Latvijas Jaunatnes Sarkanā Krusta 4923. fondam ar 1136 lietām. LSK fondā iegūstama gandrīz visa informācija par šo organizāciju no 1918. gada līdz pat tās darbības izbeigšanai 1940. gadā, bet par atsevišķām šīs biedrības pakļautībā esošajām organizācijām, nodaļām vai iestādēm līdz pat 1944. gadam. Ja vēl LSK darbības sākums ir atsevišķu autoru darbos skatīts, tad šīs organizācijas reorganizāciju un darbības pārtraukšanu 1940.–1941. gadā, līdz šim faktiski neviens nav padziļināti, analizējis, kā rezultātā sabiedrībā radušies dažādi mīti un pieņēmumi par tās iekļaušanos PSRS Sarkanā Krusta un Sarkanā Pusmēness biedrības sastāvā 1940. gadā un notikumiem 1941. gadā. Referāta mērķis noskaidrot apstākļus, kā Latvijas Sarkanā Krusts tika iekļauts PSRS Sarkanā Krusta un Sarkanā Pusmēness biedrības sastāvā un vai šī organizācija turpināja savu darbību pēc nacistiskās Vācijas okupācijas Latvijā 1941. gada jūnija beigām.

1940. gadā pēc LSK iekļaušanas PSRS, Sarkanā Krusta un Sarkanā Pusmēness biedrībā sākās tās pielāgošana jaunajām prasībām. Tā paša gada 7. augustā tika iecelts jauns pilnvarnieks, bet 22. augustā tika iecelta jauna pagaidu valde. Savukārt jau 20. decembrī bijušā LSK iestādes – slimnīcas,

sanatorijas, bērnu veselības kopšanas punktus un citas, tika nodotas Veselības aizsardzības tautas komisariāta rīcībā. 1941. gada pirmajā pusē biedrība turpināja ieviest PSRS Sarkanā Krusta modeli, piemēram, nodaļās organizējot sanitāros posteņus. 1941. gada jūnija beigās pēc nacistiskās Vācijas uzbrukuma PSRS un Latvijas okupācijas, Latvijas PSR Sarkanā Krusta valdi nomainīja bijušie LSK vadītāji un uzsākot aktīvu palīdzības organizēšanu karadarbībā cietušajiem. Savu darbību LSK turpināja līdz tā paša gada nogalei, kad tika izveidota organizācija "Tautas Palīdzība", kas pārņēma visas bijušās LSK iestādes un funkcijas.

Laurynas Kudijanovas

Lithuanian Institute of History
Lietuvos Vėstures institūts
laurynas.kudijanovas@gmail.com

The Significance of Images of Nature in Exploring the Imagination of India in Interwar Period

In the Interwar period, India was still considered the main asset, pride and treasure of the British Empire. Despite the various interpretations of what this distant land culturally is, politically at that time there was a strong national movement that desired to be freed from centuries of British oppression. It was during this period the most famous Indian national heroes emerged in India, such as Mahatma Gandhi, Jawaharlal Nehru, the leader of the Dalit movement Bhimrao Ramji Ambedkar.

It is not easy to discover something new by doing research about India's orientalizations in the interwar period, when many images about the people, their mutual relations, cultures, and religions have already been examined by scholars. However, it can be concluded that the creation of images of nature to this day is not a very studied topic in historiography – what the exoticization, demonization, and imposition of otherness of the fauna and flora did to the presentation of India in the Western mindset. The aim of this report is to present what new things the research of images of nature within the framework of orientalism provided and what significance it had in the general imagination of India in interwar Lithuania. Based on the articles and illustrations appearing in the interwar Lithuanian press and books written by Lithuanian authors, the three most striking images of Indian nature emerged:

- 1) magical and exotic space;
- 2) wild environment that controls people;
- 3) element that stops the progress of Western civilization.

To demonstrate the uniqueness of the study, the report also compares how the depictions of nature differed from and were similar to other aspects of Indian imagery.

Priekšstats par Indiju starpkaru Lietuvā: dabas tēlu nozīme

Starpkaru periodā Indija joprojām tika uzskatīta par nozīmīgu Britu impērijas bagātību, lepnumu un dārgumu. Neraugoties uz dažādajām interpretācijām izpratnē par šīs tālās zemes kultūru, politiski tajā bija spēcīga nacionālā kustība, kas vēlējās atbrīvoties no gadsimtiem ilgās britu apspiestības. Tieši tobrīd Indijā radās slavenākie indiešu nacionālie varoņi, tādi kā Mahatma Gandijs, Džavāharlāls Nehru, dalitu kustības līderis Bhīmrao Rāmdži Ambedkars.

Nav viegli atklāt ko jaunu, veicot pētījumu par Indijas orientalizāciju starpkaru periodā, kad daudzi priekšstati par cilvēkiem, to savstarpējām attiecībām, kultūrām un reliģijām jau ir pētnieku aplūkoti. Tomēr var secināt, ka dabas tēlu veidošana joprojām nav īpaši pētīta tēma historiogrāfijā – ko faunas un floras eksotizācija, demonizācija un citādības uzspiešana darīja ar Indijas reprezentāciju Rietumu domāšanā. Šī referāta mērķis ir parādīt, ko jaunu sniedza dabas tēlu izpēte orientālisma ietvaros un kāda nozīme tam bija vispārējā iztēlē par Indiju starpkaru Lietuvā. Balstoties uz rakstiem un ilustrācijām starpkaru Lietuvas presē un lietuviešu autoru grāmatām, atklājās trīs spilgtākie Indijas dabas tēli:

- 1) maģiska un eksotiska telpa;
- 2) mežonīga vide, kas kontrolē cilvēkus;
- 3) elements, kas aptur Rietumu civilizācijas progresu.

Lai parādītu pētījuma unikalitāti, referātā tiks salīdzināts kopīgais un atšķirīgais starp dabas un citiem indiešu tēliem.

Jānis Tomaševskis

University of Latvia, PhD candidate / Latvian War museum
Latvijas Universitāte, doktora grāda kandidāts / Latvijas Kara muzejs
janis.tomasevskis@karamuzejs.lv

Occupying Power and Statistics: Insight into The Social Portrait of the 1941 Summer Latvian Armed Anti-soviet Resistance

Latvian military units – national partisans and self-defense men (Selbstschutz members) – operated in Latvia at the beginning of the German-Soviet war in the summer of 1941. Both groups fought retreating groups of Red Army soldiers and Soviet activist units, “combed” forests, guarded cities and parish centers, strategic objects, etc. Though, if the guerrillas did not participate in the crimes against civilians, then part of the self-defense units actively collaborated with the German occupation regime, participating in their political and racist goals. It is considered that around 6,000 persons have fought in guerrilla units, with 3,000 to 6,000 individuals in self-defense units.

The report will analyse the sources available at Stanford University (USA) Hoover Institute, namely the results of a questionnaire conducted by the Latvian Statistical Bureau in early 1942. The questionnaire surveyed various groups of Latvians, including former national guerrillas and self-defense men. The questionnaire covered all the counties of Latvia and was sufficiently representative, as a total of 3 752 participants of these Latvian military units were surveyed. The 15 questions of the questionnaire indicate birth data, education, occupation, marital status, religious affiliation, property status, military experience, activity in partisan and/or self-defense units, relations with Soviet power, etc. This group of sources, which contains unique information, has not been analyzed and systematized in the past in aggregate form, so it can offer a very wide range of analytical possibilities, and allows new conclusions to be drawn on the composition of members of these military units from different angles.

The report will analyze the statistical information contained in the questionnaires, trying to see the correlations that motivated these people to oppose the Soviet regime in the summer of 1941 and to collaborate with the

German occupation regime. Were they only people with military experience? Were they only people who had suffered in the Soviet years or had their loved ones repressed or deported? Were they only young people whose skills and abilities met the requirements of a military unit? These and other questions will be discussed in the report.

Okupācijas vara un statistika: ieskats 1941. gada vasaras latviešu bruņotās pretpadomju pretošanās sociālajā portretā

1941. gada vasarā Latvijā darbojās latviešu militārās vienības – nacionālie partizāni un pašaisardzībnieki. Abas grupas cīnījās pret atejošajām Sarkanās armijas karavīru grupām un padomju aktīvistu vienībām, “ķemmēja” mežus, apsargāja pilsētas un pagasta centrus, stratēģiskus objektus u. c. Taču, ja partizāni nepiedalījās represijās pret civiliedzīvotājiem, tad daļa no pašaisardzības vienībām aktīvi sadarbojās ar vācu okupācijas režīmu, piedaloties to politisko un rasistisko mērķu īstenošanā. Tiek uzskatīts, ka partizānu vienībās kopumā karoja ap 6 000, bet pašaisardzības vienībās 3 000 līdz 6 000 personu.

Referātā tiks analizēta Stenforda Universitātes (ASV) Hūvera institūtā pieejamā avotu grupa, proti, Latvijas Statistikas pārvaldes 1942. gada sākumā veiktās anketēšanas rezultāti. Anketēšanā tika aptaujātas dažādas iedzīvotāju grupas, tostarp bijušie nacionālie partizāni un pašaisardzībnieki. Anketēšana aptvēra visus Latvijas apriņķus, un bija pietiekami reprezentatīva, jo kopumā tika anketēti 3752 minēto latviešu militāro vienību dalībnieki. Anketas 15 jautājumos norādīti personas dzimšanas dati, izglītība, nodarbošanās, ģimenes stāvoklis, reliģiskā piederība, īpašumu stāvoklis, militārā pieredze, darbība partizānu un/vai pašaisardzības vienībās, attiecības ar padomju varu u. c. jautājumi. Šī avotu grupa, kas ietver unikālu informāciju, apkopotā veidā iepriekš nav analizēta un sistematizēta, tādēļ var teikt, ka tā paver visai plašas analīzes iespējas, un, ļauj izvirzīt jaunus secinājumus par šo militāro vienību dalībnieku sastāvu no dažādiem skatu punktiem.

Referātā tiks analizēta anketās ietvertā statistiskā informācija, cenšoties saskatīt kopsakarības, kas šos cilvēkus motivēja 1941. gada vasarā izvēlēties pretošanos padomju režīmam un daļu – arī kolaborēt ar vācu okupācijas režīmu. Vai tie bija tikai cilvēki ar militāru pieredzi? Vai tie bija tikai cilvēki, kas padomju gados bija cietuši, vai viņu tuvinieki bija represēti vai deportēti? Vai tie bija tikai gados jauni cilvēki, kuru iemaņas

un spējas atbilda militāras vienības prasībām? Šie un citi jautājumi apskatīti referātā.

Pētījums veikts Valsts pētījuma programmas “Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi” (projekta nr. VPP-IZM-Vēsture-2023/1-0003) ietvaros.

Emilija Jasiulevičiūtė

Lithuanian Institute of History
Lietuvos Vėstures institūts
emilijajasi@gmail.com

Artists during the Nazi Occupation in Lithuania: Case Study of Danutė Nasvytytė

The aim of the topic is to reveal the challenges, opportunities and obstacles that await young historians researching artists during the period of Nazi occupation in Lithuania (1941–1944). During the years of Soviet occupation, the historical research of the Second World War was censored, it had to be in line with the Soviet regime's attitudes and approach to the past. Lithuania's independence has given more opportunities to freely explore past, such as the Second World War, however after 1990 the focus was primarily on analyzing and researching political issues. Although there has been a recent increase in historical research, culture during the Nazi occupation in Lithuania is still a little-researched topic.

One of the biggest challenges for the author is the scarcity and unreliability of sources. In addition, the biographies of cultural figures often contain facts that have been withheld, omitted, or embellished. However, this situation also creates opportunities. In this topic, the biography of the Lithuanian pioneer of expressive dance Danutė Nasvytytė will be used. Although the dancer and choreographer introduced Lithuanian society to the new modern dance, we know only a few basic biographical facts about her – Nasvytytė's story has been little studied by historians. Nasvytytė dreamt of modern dance from an early age, so when she grew up she decided to ignore her family's objections, her heart disease, financial difficulties and went to study expressive dance in Germany. She returned to Lithuania in September 1939, so all her activities in Lithuania took place during the Second World War. The case of Nasvytytė is an example of the historiographical and sourcing problems that abound in mid-20th century history. The reconstruction and discovery of new biographical facts about Nasvytytės, helps to better understand the everyday life of artists during the Nazi occupation. Also, this study complements the research on the Lithuanian cultural field during the Second World War.

The report will present research on Danutė Nasvytytė and reveal new facts about Nasvytytė's activities during the Nazi occupation:

- 1) the activities of Nasvytytė's Rhythmic gymnastics and artistic dance studio;
- 2) Nasvytytė's and her pupils' concert activities;
- 3) Nasvytytė's (non-)participation in Nazi-financed (cultural) activities.

Mākslinieki nacistu okupācijas laikā Lietuvā: Danutes Nasvītītes gadījuma izpēte

Tēmas mērķis ir atklāt izaicinājumus, iespējas un šķēršļus, kas sagaida jaunos vēsturniekus, pētot māksliniekus nacistu okupācijas periodā Lietuvā (1941–1944). Padomju okupācijas gados Otrā pasaules kara vēstures pētniecība tika cenzēta, tai bija jāatbilst padomju režīma attieksmei un pieejai pagātnei. Lietuvas neatkarības atgūšana deva vairāk iespēju brīvi pētīt savu pagātņi, piemēram, Otro pasaules karu, tomēr pēc 1990. gada uzmanība galvenokārt tika pievērsta politisko jautājumu analīzei un izpētei. Lai gan pēdējā laikā vēstures pētniecībā ir vērojama lielāka aktivitāte, kultūra nacistiskās okupācijas laikā Lietuvā joprojām ir maz pētīta tēma.

Viens no lielākajiem izaicinājumiem šajā tēmā ir avotu nepietiekamība un neuzticamība. Turklāt kultūras darbinieku biogrāfijās bieži vien ir noklusēti, uzlaboti vai safabricēti fakti. Tomēr šī situācija rada arī iespējas. Šajā tēmā tiks izmantota lietuviešu ekspresīvās dejas pionieres Danutes Nasvītītes biogrāfija. Lai gan dejotāja un horeogrāfe iepazīstināja Lietuvas sabiedrību ar jauno moderno deju, par viņu zinām tikai dažus galvenos biogrāfiskos faktus – Nasvītītes stāsts vēsturnieku vidū ir maz pētīts. Nasvītīte jau no agras bērnības sapņoja par moderno deju, tāpēc pieaugot, viņa nolēma ignorēt ģimenes iebildumus, sirds slimību, finansiālās grūtības un devās studēt ekspresīvo deju uz Vāciju. Lietuvā viņa atgriezās 1939. gada septembrī, tātad visa viņas darbība Lietuvā notika Otrā pasaules kara laikā. Nasvītītes gadījums ir piemērs historiogrāfiskajām un avotu meklēšanas problēmām, kas 20. gadsimta vidus vēsturē ir ļoti izplatītas. Rekonstrukcija un jaunu biogrāfisku faktu atklāšana par Nasvītīti palīdz labāk izprast mākslinieku ikdienu nacistu okupācijas laikā. Tāpat šis pētījums papildina pētījumus par Lietuvas kultūru Otrā pasaules kara laikā.

Referātā tiks prezentēti pētījumi par Danutu Nasvītīti un atklāti jauni fakti par Nasvītītes darbību nacistu okupācijas laikā:

- 1) Nasvītītes ritmiskās vingrošanas un mākslinieciskās dejas studijas darbība;
- 2) Nasvītītes un viņas audzēkņu koncertdarbība;
- 3) Nasvītītes (ne) piedalīšanās nacistu finansētās (kultūras) aktivitātēs.

Aiguste Starkute

Lithuanian Institute of History
Lietuvas Vēstures institūts
aigustestarkute@gmail.com

Prostitution in Soviet Lithuania: Researching the Gray Areas of Soviet Archival Material

Historical research is usually done by using abundant and diverse historical archival documents. It is never an easy task. Searching for archival material can be a challenge that requires a lot of time and patience. But in some cases, the search for archival sources can be even more challenging due to lack of relevant material. Such topic is prostitution in Soviet Lithuania. In the Soviet Union, the public discourse stated that prostitution is a capitalist problem arising from poverty, inequality and exploitation that supposedly exists only there but not in a socialist country. Since the soviet authorities had declared that these problems had been eliminated, they said that there was no objective reason for anyone to engage in prostitution. Thus, prostitution in the Soviet Union was considered nonexistent. However, the Soviet Union was not an exception and people still engaged in prostitution or other forms of sex work. But it was not widely discussed in the media or any public material. Furthermore, prostitution could not be mentioned in any other documents. Very often, the phenomenon of prostitution was kept silent in the documents of the militia, courts, or medical institutions. When it was necessary to indicate that a person (mostly a woman) was engaged in prostitution, the euphemistic vocabulary could be applied. But was it used only to describe prostitutes? Could the possible association with prostitution be a tool to shame people who do not meet publicly declared soviet standards of morality?

This report addresses the obstacles in researching such a sensitive topic of the soviet past. It also aims to analyze the various sources where you can find information about prostitution or related activities. Ultimately, it presents the problems of euphemistic language in Soviet documents.

Prostitūcija Padomju Lietuvā: Arhīvu materiālu “pelēko zonu” izpēte

Vēstures pētniecībā parasti tiek izmantoti bagātīgi un daudzveidīgi vēstures arhīvu dokumenti. Tas nekad nav viegls uzdevums. Arhīvu materiālu meklēšana var būt izaicinājums, kas prasa daudz laika un pacietības. Taču dažos gadījumos arhīvu avotu meklēšana var būt vēl sarežģītāka, jo trūkst atbilstošu materiālu. Šāda tēma ir prostitūcija Padomju Lietuvā. Padomju Savienībā publiskajā diskursā tika apgalvots, ka prostitūcija ir kapitālistiska problēma, kas izriet no nabadzības, nevienlīdzības un ekspluatācijas, kas it kā pastāv tikai kapitālismā, bet ne sociālistiskā valstī. Tā kā padomju varas iestādes bija paziņojušas, ka šīs problēmas ir novērstas, viņi apgalvoja, ka nevienam nav objektīva iemesla nodarboties ar prostitūciju. Tādējādi prostitūcija tika uzskatīta par neesošu. Tomēr Padomju Savienība nebija izņēmums, un cilvēki joprojām nodarbojās ar prostitūciju vai cita veida seksuālo darbu. Tas netika plaši apspriests plašsaziņas līdzekļos vai jebkādos publiskos materiālos. Turklāt prostitūciju nevarēja pieminēt dokumentos. Ļoti bieži prostitūcija tika noklusēta milicijas, tiesu vai medicīnas iestāžu materiālos. Ja bija nepieciešams norādīt, ka kāda persona (visbiežāk sievietē) nodarbojas ar prostitūciju, varēja izmantot eifēmisku leksiku. Bet vai to lietoja tikai prostitūtu aprakstīšanai? Vai iespējamā asociācija ar prostitūciju varēja būt līdzeklis, lai kauninātu cilvēkus, kas neatbilda publiski deklarētajiem padomju morāles standartiem?

Šajā ziņojumā aplūkoti šķēršļi, kas traucē pētīt tik jutīgu padomju pagātnes tēmu. Tā mērķis ir arī analizēt dažādus avotus, kuros var atrast informāciju par prostitūciju vai ar to saistītām darbībām. Visbeidzot, tajā ir izklāstītas eifēmistiskās valodas problēmas padomju dokumentos.

Ieva Šimanauskaitė

Lithuanian Institute of History
Lietuvos Vėstures institūts
isimanauskaite@gmail.com

Lithuanian Conscripts' Views on the Value of Soviet Army Service (1964–1990)

Following World War II, compulsory military service became obligatory for residents of countries occupied by the Soviet Union. In Lithuania, the illegal general mobilization to the Soviet army from 1950 onwards affected hundreds of thousands of men. Avoiding conscription was punishable by imprisonment under the 1961 Criminal Code, with sentences ranging from one to three years. The Soviet army was perceived as a crucial institution, second only to the educational system, in moulding compliant and dedicated citizens of the Soviet state on a large scale.

During the late Soviet period, serving in the Soviet army was associated with two main challenges: “dedovshchina” and the threat of war in Afghanistan (1979–1989). Throughout the Soviet era, military service was promoted as the primary avenue for cultivating masculinity. Despite the existence of published memoirs and novels, the reevaluation of this experience has not garnered significant attention in Lithuania's Soviet studies. To address this gap, research was conducted, employing oral history as a primary method. 30 interviews were conducted with men who served in the late Soviet era to explore their current attitudes towards military service.

The report aims to explore the significance Lithuanians attribute to military service, the skills and qualities they associate with it, and its influence on their personal growth and perception of masculinity. Furthermore, it is expected to reveal the extent to which ideological norms established during the Soviet era, related to the military, are still active in men's statements.

Padomju armijā iesaukto lietuviešu karavīru viedoklis par dienesta nozīmi (1964-1990)

Pēc Otrā pasaules kara obligātais militārais dienests kļuva obligāts Padomju Savienības okupēto valstu iedzīvotājiem. Lietuvā nelikumīgā vispārējā mobilizācija padomju armijā no 1950. gada skāra simtiem tūkstošu vīriešu. Saskaņā ar 1961. gada Kriminālkodeksu par izvairīšanos no iesaukšanas karadienestā varēja piemērot sodu ar brīvības atņemšanu uz laiku no viena līdz trim gadiem. Padomju armija tika uzskatīta par būtisku institūciju, kas pēc izglītības sistēmas ieņēma otro vietu, padomju valstij paklausīgu un uzticīgu pilsoņu veidošanā plašā mērogā.

Vēlā padomju perioda laikā dienests padomju armijā bija saistīts ar divām galvenajām problēmām: "dedovščina" un karu Afganistānā (1979-1989). Visu padomju periodu militārais dienests tika popularizēts kā galvenais vīrišķības izkopsšanas veids. Neraugoties uz publicētajiem memuāriem un romāniem, šīs pieredzes pārvērtēšanai padomju vēstures pētniecībā Lietuvā nav pievērsta ievērojama uzmanība. Lai pievērstu uzmanību zināšanu trūkumam, tika veikts pētījums, izmantojot mutvārdu vēsture. Tika intervēti 30 vīrieši, kuri bija dienējuši padomju perioda beigās, pētot viņu pašreizējo attieksmi pret militāro dienestu.

Referāta mērķis ir izpētīt, kādu nozīmi lietuvieši piešķir militārajam dienestam, ar kādām prasmēm un īpašībām viņi to saista, kā arī kā tas ietekmē viņu personīgo izaugsmi un vīrišķības uztveri. Turklāt sagaidāms, ka tiks atklāts, cik lielā mērā padomju laikā iedibinātās ideoloģiskās normas, kas saistītas ar militāro dienestu, joprojām ir klātesošas vīriešu izteikumos.

Iveta Berga-Muižniece

University of Latvia, PhD student / Cēsis Museum
Latvijas Universitāte, doktorante / Cēsu muzejs
iveta.berga.muizniece@gmail.com

Viduslaiku arheoloģijas pieminekļu izpētes problemātika: Ropažu pils piemērs

Viduslaiku arheoloģijas pieminekļi veido būtisku Latvijas kultūras mantojuma daļu. Referāta mērķis ir apskatīt viduslaiku arheoloģijas pieminekļu, konkrēti Ropažu pils, izpētes problemātiku un iespējas. Rakstītajos avotos nav precīzas informācijas par pils ierīkošanas laiku, iespējams, tas noticis 14. gadsimtā. Jau 16. gadsimta otrajā pusē tā zaudēja savas funkcijas un tās vietā par pilsnovada centru kļuva muiža. Ropažu viduslaiku pilsdrupu izpēte sniedz ieskatu viduslaiku dzīvē, arhitektūrā un kultūrā. Lai atklātu viduslaiku pieminekļu vēsturisko, kultūras un arhitektonisko nozīmi, nepieciešama starpdisciplināra pieeja esošajiem un nākotnes pētījumiem un izpētes metodēm, kas ļauj apvienot dažādu nozaru speciālistu zināšanas un prasmes, lai sniegtu vispusīgu skatījumu uz pētāmo objektu. Tas ietver dažādu nozaru speciālistu – arheologu, vēsturnieku, arhitektu un mākslas zinātnieku – sadarbību, kas var palīdzēt sasniegt detalizētāku un precīzāku izpratni par viduslaiku pieminekļiem. Vienlaikus apskatot, ar kādiem izaicinājumiem, metodoloģiskām un praktiskām izpētes grūtībām, var saskarties pētnieki. Nereti pieminekļu pētniecībā, izmantojot tikai vienas nozares avotus vai metodoloģiju, iegūtā informācija ir vienpusēja un reizēm var tikt neprecīzi interpretēta.

Referātā tiks aplūkotas izmantotās metodes, tostarp arheoloģiskie izrakumi (materiālu un liecību iegūšana par pili un tās apkārtni, atradumu dokumentēšana un analīze), historiogrāfijas un vēstures avotu izpēte un analīze, arhitektoniskā izpēte (pilsdrupu būvdetaļu analīze, struktūras rekonstrukcija, būvtehnika un stila iezīmes), mākslas vēsturiskā interpretācija (vizuālās liecības) un digitālā rekonstrukcija. Referātā tiks atklātas galvenās izpētes problēmas un izaicinājumi, ar kuriem saskaras speciālisti, strādājot pie viduslaiku arheoloģijas pieminekļiem, piemēram, vietējās pašvaldības un kopienas atbalsts, sadarbības iespējas ar citu jomu speciālistiem, kā arī finansējuma piesaiste un iegūto rezultātu interpretācija.

The Issues of Researching Medieval Archaeological Sites: Case Study of Ropazi Castle

Medieval archaeological sites form an important part of Latvia's cultural heritage. The report aims to examine the problems and possibilities of research on medieval archaeological sites, particularly Ropažu Castle. There is no precise information in the written sources about the castle's building period, probably it was built during the 14th century. In the second half of the 16th century, it lost its functions and was replaced by a manor. The study of the medieval castle ruins of Ropaži provides insight into medieval life, architecture and culture. To uncover the historical, cultural and architectural significance of medieval sites, an interdisciplinary approach to existing and future research and research methods is required, which combines the knowledge and skills of specialists from different disciplines to provide a comprehensive view of the object under study. This involves collaboration between specialists from different disciplines – archaeologists, historians, architects and art historians – which can lead to a more specific understanding of medieval sites. It examines the obstacles and challenges that researchers may confront, both methodological and practical. Often, researching sites solely using sources or methodologies from one field can cause one-sided and potentially inaccurate interpretations.

The report will cover the used methods, including archaeological excavation (to get direct material and evidence about the castle and its surroundings, documentation and analysis of the finds), historiographical and historical source research and analysis (to contextualise the historical significance of the castle), architectural research (analysis of the ruins, structural reconstruction, construction techniques and style features), art historical interpretation (visual evidence) and digital reconstruction. The main research problems and challenges faced by specialists working on medieval archaeological sites, including local government and community support, opportunities for collaboration with experts from diverse fields, result interpretation and attracting funding, will be revealed in the report.

Beāte Lielmane

University of Latvia, PhD student
Latvijas Universitāte, doktorante
bl12004@edu.lu.lv

“Nerona gara bērns”: Magnusa Gustava fon Esena rīcības vērtējums 1812. gada Rīgas priekšpilsētu nodedzināšanā

1812. gadā Napoleona Krievijas kampaņas laikā Rīga kā stratēģiski nozīmīgs Krievijas impērijas cietoksnis bija apdraudēta. Kad Rīgai tuvojās Napoleona armijas 10. korpusa, lai apgrūtinātu ienaidnieka piekļūšanu pilsētai, toreizējais Rīgas militārais gubernators Magnuss Gustavs fon Esens (1758–1813) naktī no 11. uz 12. jūliju (pēc vecā stila) lika nodedzināt Rīgas priekšpilsētas. Tā kā karaspēks Rīgu tā arī neieņēma, šis M. G. fon Esena lēmums tiek vērtēts negatīvi. Nekritiski pārņemot baumas par šī notikuma norisi un tā laika sabiedrībā valdošo neapmierinātību, M. G. fon Esena pavēli nodedzināt Rīgas priekšpilsētas vēsturiskajā atmiņā apvij mīti. Viņš tiek vainots neapdomībā un pārsteidzībā, izpelnoties pat salīdzinājumu ar bēdīgi slaveno Romas imperatoru Neronu. Pētnieki, kuri šim jautājumam pievērsušies padziļinātāk, šo vienkāršoto skatījumu mudina pārvērtēt, uzsverot notikuma militāri stratēģisko nepieciešamību. Vēsturnieka uzdevums ir tuvināt sabiedrību patiesākai un objektīvākai vēstures ainai, neļaujot mītiem pārceļot no paaudzes paaudzē.

Tādēļ referāta mērķis ir izvērtēt historiogrāfijā un publicistikā valdošos priekšstatus par M. G. fon Esena lēmumu nodedzināt Rīgas priekšpilsētas. Izpētes rezultātā var secināt, ka M. G. fon Esena rīcība ir vērtējama neviennozīmīgi, un priekšpilsētu nodedzināšanu var uzskatīt par pamatotu. Tomēr šāds niānsēts skatījums joprojām nav valdošais apraksts par 1812. gada notikumiem.

“Child of the Spirit of Nero”: Evaluation of Magnus Gustav von Essen’s Actions during the Burning of Riga’s Suburbs in 1812

In 1812, during Napoleon’s Russian campaign, the city of Riga was threatened. As a result, the then military governor of Riga, Magnus Gustavs von Essen

(1758–1813), ordered the burning of the suburbs of Riga on the night of July 11 to 12. This decision was made in order to hinder the enemy's access to the city. However, since the troops did not occupy Riga in the end, this decision of M. G. von Essen is evaluated negatively. Over time, in the historical memory this event has been surrounded by myths, with M. G. von Essen being accused of recklessness and rashness, and even being compared with the infamous Roman emperor Nero. Researchers who have studied this issue in more depth argue that this simplified view is not accurate and that the military–strategic necessity of the event should be taken into account. The task of the historian is to present a truer and more objective picture of history, preventing myths from being passed down from generation to generation. Therefore, the purpose of the report is to evaluate the prevailing ideas in historiography and journalism about M. G. von Essen's decision to burn down the suburbs of Riga.

As a result of the research, it can be concluded that M. G. von Essen's actions can be evaluated ambiguously, and the burning of the suburbs can be considered justified, although this view is still not dominant in the descriptions of the events of 1812.

Una Bērente

University of Latvia, PhD student
Latvijas Universitāte, doktorante
berenteuna@gmail.com

Zinātnē balstīts eksperiments: 19.–20. gs. pirmās puses etnogrāfisko slieču transportlīdzekļu izgatavošana

Transportam un loģistikai visos cilvēces vēstures periodos ir bijusi būtiska nozīmesabiedrības eksistencē. Šī nozare vienmēr ir bijusi mijiedarbībā ar citiem procesiem – dabas resursu dinamiku, citu ražošanas izejvielu pieejamību, vēsturisko klimatoloģiju, dažādu tehnoloģiju attīstību, priekšstatiem par dizainu, folkloras žanrisko bagātību, piemēram, tautasdziesmām, teikām, nostāstiem, paražām, kas etnogrāfiju padara par starpdisciplināru nozari.

Referāta mērķis ir pilnveidot esošos priekšstatus par 19.–20. gadsimta pirmās puses etnogrāfisko slieču transportlīdzekļu izgatavošanu. Mērķa sasniegšanai izvirzīti vairāki uzdevumi: apkopot lietiskos un rakstītos avotus, literatūras ziņas par transportlīdzekļu uzbūvi un izgatavošanu; sagatavot materiāltechnisko bāzi; interpretēt eksperimentā iegūto informāciju (foto, apraksts, mērījumi). Lai gan krātuvēs pieejams apjomīgs lietisko un rakstīto avotu krājums, tomēr līdz šim trūkst apkopjoša pētījuma par etnogrāfisko slieču transportlīdzekļu izgatavošanu. Padziļināti nav pētīti tādi būtiski ragavu un kamanu vēstures aspekti, kā reģionālās ietekmes amatnieku attīstībā, profesionālā veiktspēja, konfesionālā piederība šī transporta būvniecībā, izmantotais materiāls, kalpošanas ilgums, nodilums, remonts jeb lāpījumi. Jāatzīmē arī kokamatniecības attīstība, jo aplūkotajā laika posmā tā bija izšķiroša ap 90% reģiona iedzīvotāju. Koks, kas arī mūsdienu Latvijas tautsaimniecībā ir joprojām ļoti nozīmīga komponente, pagātnē bija teju vienīgais resurss cilvēka dzīves vajadzību nodrošināšanā. Mūsdienu etnogrāfijas zinātne šādas tēmas kvalitatīvai izpētei izvirza arī vairākus jaunus izaicinājumus: transporta daļu un detaļu izgatavošanas materiālu (koku sugu, metāla detaļu sastāva) noteikšana; tehnoloģijas attīstība (darbarīki, iemaņas, paņēmieni, metodes); transportlīdzekļa bojājumu cēloņu un to novēršanas risinājumi. Šāda etnogrāfisko transportlīdzekļu pētīšanas pieeja raksturo starpdisciplināritāti un iepazīstina ar eksperimentu, kā būtisku komponenti mērķa sasniegšanai.

A Science-Based Experiment: Production of Runner-Based Transportation Vehicles from the 19th to the First Half of the 20th Century

Transport and logistics have played a vital role in the existence of society in all periods of the history of mankind. This industry has always been in interaction with other processes – the dynamics of natural resources, the availability of other raw materials, historical climatology, the development of various technologies, ideas about design, the richness of folklore such as folk songs, tales, stories, customs, which make ethnography interdisciplinary.

The aim of the report is to improve the existing ideas about the 19th and first half of the 20th century first-hand production of ethnographic runner-based vehicles. In order to achieve the goal, several tasks have been set: collect material and written sources, and literature on the construction and production of vehicles; prepare the material and technical base; interpret the information obtained in the experiment (photo, description, measurements). Although there is a large collection of physical and written sources available in the repositories, there is still a lack of a comprehensive study on the production of ethnographic runner-based vehicles. Important aspects of the history of sleds and sledges, such as regional influence on the development of craftsmen, professional performance, denominational affiliation of this influence in the construction of these vehicles, materials used, service life, wear and repairs have not been studied in depth. The development of woodcraft should also be noted, as it was important for around 90% of the region's population in the period covered. Wood, which is still a very important component in the national economy of Latvia today, was almost the only resource in the past for ensuring the needs of human life. The modern science of ethnography also raises several new challenges for the qualitative study of such a topic: determination of the materials used for the manufacture of vehicle parts (tree species, the composition of metal parts); the development of technologies (tools, skills, techniques, methods); the causes of vehicle damage and solutions for their prevention. This approach to the study of ethnographic vehicles characterizes interdisciplinarity and introduces the experiment as an essential component for achieving the goal.

Alberts Rokpelnis

Jāzepe Vītols Latvian Academy of Music,
Jāzepe Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija
alberts.rokpelnis@gmail.com

Izaicinājumi un iespējas izklaides vēstures pētniecībā: 20. gs. 20.–30. gadu šlāgeru nošizdevēju Rīgā izpētes piemērs

Referātā analizēta 20. gadsimta populārās kultūras (mūzikas) izpētes problemātika, balstoties uz starpkaru perioda populārās mūzikas izdevējdarbības avotiem un preses diskursu par mūzikas industrijas lomu populārās mūzikas izplatībā. Referāts strukturēts divās daļās: pirmajā daļā raksturojot gan vispārējus, gan konkrētus pētniecību ierobežojošus izaicinājumus, savukārt otrajā daļā iztirzātas pētniecības gaitā identificētās izpētes iespējas (perspektīvas), kam seko līdzšinējā pētniecības gaitā iegūtie secinājumi.

1. Izaicinājumi:

- Argumentēt pētījuma objekta zinātnisko aktualitāti:

- 1) izklaides kultūras noliegums 20. gadsimta kultūras elites pārstāvju publikācijās rada priekšstatu par izklaides jomas tendenču marginalitāti. Turpretī patēriņa statistika un laika biedru atmiņas liecina par pretējo;

- 2) zinātniskās aktualitātes trūkums akadēmiskā pētniecībā mūsdienās noved pie nespējas pārvarēt mītus un stereotipus par kultūras identitāti un mūsdienās eksistējošu priekšstatu veidošanās cēloņsakarībām;

- 3) būtiski ir risināt novecojušas un/vai neskaidras terminoloģijas jautājumus. Piemēram, kas ir “šlāgeris”? Kā definēt jēdzienu “šlāgeris” 20. gadsimta 20.–30. gadu Rīgā?

- Primāro avotu iegūšanas izaicinājums. Latvijas Nacionālajā arhīvā pieejamie privāto poligrāfijas uzņēmumu dokumenti ir fragmentāri. Tas rada nepieciešamību paplašināt avotu bāzi, analizējot nošizdevumus.

2. Izpētes iespējas (perspektīvas):

- Nošizdevums, kļūstot par “primāro avotu”, šādā pētījumā atklāj ne tikai tajā ietverto mūzikas materiālu, bet arī sniedz jaunus faktus

par konkrētu izdevniecību darbības laiku un dinamiku, spiestuvēm, publikāciju noformējumu u. c. Tādējādi apvienojot arhīva dokumentus, preses liecības un publicēto statistiku, kļūst iespējams vispārināt dažādas laikmeta izdevējdarbībai raksturīgās parādības.

- Citu mūzikas izplatīšanā izmantotu mediju pētniecība (radio, skaņuplates, kino) šādā pētījumā ļauj rekonstruēt mūzikas industrijas vēsturi plašākā tvērumā vai tieši pretēji – dekonstruēt līdz niansēm.

Challenges and opportunities in entertainment history research: the case of 1920s-1930s Schlager publishing in Riga

The report analyses the problems of researching popular culture (music) in the 20th century, based on the sources of popular music publishing in the interwar period and analysing the press discourse on the role of the music industry. The report is structured in two parts: the first part describes both general and specific challenges limiting the research, while the second part discusses the research opportunities (perspectives) identified in the course of the research, followed by the conclusions drawn from the research to date.

1. Challenges:

- Arguing the scientific relevance of the research object.

- 1) The denial of entertainment culture in the publications of the cultural elite of the 20th century gives the impression of the marginality of entertainment trends. In contrast, statistics of consumption and memories of contemporaries suggest the opposite;

- 2) The failure to substantiate the scientific importance of this issue today leads to an inability to overcome myths and stereotypes about cultural identity and the causality of the prejudices that exist today;

- 3) Essentiality to address outdated and/or unclear terminology. For example, what does the German word "Schlager" mean in a broader sense? How to define the term "schlager" in the 1920s-1930s Riga?

- The challenge of obtaining primary sources. The documents of private printing companies available in the Latvian National Archives are fragmentary. That makes it necessary to broaden the source base by analysing the sheet music.

2. Research opportunities (perspectives):

- Printed sheet music becoming a 'primary source' reveals not only

the musical material it contains, but also provides new facts about publishing trends as well as dynamics of specific publishing houses, printing houses, design of publications, etc. Thus, by combining archival documents, press evidence, and published statistics, it becomes possible to generalize the various phenomena characterizing the publishing of the period.

- Research into other media used to disseminate music (radio, records, cinema) makes it possible to reconstruct the history of the music industry in a broader context or, on the contrary, to deconstruct it in detail. For example, it reveals the network and interactions of those involved in the industry.

Aigars Urtāns

University of Latvia, PhD student
Latvijas Universitāte, doktorants
aigarsurt@inbox.lv

Holokausta reprezentācija Latvijas kultūrtelpā

- Vai dzejas rindas un prozas sacerējums var būt vēstures avots?
- Vai teātra izrāde un kinofilma var būt vēstures avots?

Vēsturnieka kā zinātnieka veikuma galarezultāts ir pētījums, un tajā atklātos faktus nereti izmanto daudzu kultūras nozaru pārstāvji (literatūrā, kino, teātrī), kas vēsturnieku radītās zināšanas, interpretācijas un vērtējumus ar citiem izteiksmes līdzekļiem jeb citos žanros nodod plašākas sabiedrības lietojumā.

Latviešu literatūrzinātniece Inta Ezergaile ir rakstījusi, ka “dzeja un daiļliteratūra vienmēr ir bijis veiksmīgāks un iedarbīgāks līdzeklis nekā akadēmisks teksts”, bet Luksemburgas universitātes profesors Tills Dembeks (Till Dembeck) ir vēl lakoniskāks sakot, ka “literatūra grib noķert sabiedrības uzmanību”. Šādas atziņas var vispārināt arī uz teātri un kino, kas nozīmē to, ka dažāda veida mākslinieciskās reprezentācijas cilvēkus uzrunā emocionālāk nekā vēstures grāmatā izlasīti vēstures fakti. Īpaši uzskatāmi tas viss bija redzams padomju okupācijas laikā, kad ideoloģijā balstītām vēstures interpretācijām vajadzēja austies cauri visām garīgās sfēras jomām – literatūrai, mākslai un kultūrai kopumā, lai tādā veidā ietekmētu sabiedrību un veidotu noteiktu izpratni par vēsturiskajiem notikumiem. Referāta saturā tiks mēģināts dot atbildi uz jautājumu, kāda ir bijusi holokausta reprezentācija Latvijas kultūrtelpā kopš 20. gs. 90. gadiem, skatīti vairāki aspekti, kā tā ir veidojusi sabiedrības izpratni par holokaustu, kādas ir bijušas veiksmes, neveiksmes un vai vispār dažādu jomu mākslinieciskās reprezentācijas ir veidojušas sabiedrības izpratni par šo Latvijas 20. gs. vēstures vienu no traģiskajām lappusēm.

Pētījums veikts Valsts pētījuma programmas “Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi” (projekta nr. VPP-IZM-Vēsture-2023/1-0003) ietvaros.

Representation of the Holocaust in the Cultural Space of Latvia

- Can poetry and prose be a historical source?
- Can a theatre performance and a motion picture be a historical source?

The result of the work done by a historian as a scientist is a research paper. The facts contained in said research are often used by representatives of various elements of culture (literature, film, theatre) to pass on the knowledge, interpretations and evaluations made by the historian to the general public using other means of expression or other genres.

Latvian literary scholar Inta Ezergaile has written that “poetry and fiction writing has always been a more successful and effective instrument than an academic text,” but Till Dembeck, professor at the University of Luxemburg, is even more succinct, saying that “literature wants to catch the public’s attention”. Such insights can generally be applied to movies and theatre, meaning that various artistic representations can appeal to people more emotionally than the facts read in a history book.

This was especially evident during the Soviet occupation times, when ideology-based interpretations of history had to be included in all areas of the creative sphere – literature, art and culture in general – to influence society and create a certain understanding of historical events.

This report aims to find an answer to the question of what has been the representation of the Holocaust in the Latvian cultural space since the 1990s; several aspects have been looked at to understand how it has created the public’s understanding of the Holocaust, successes, failures and whether any public understanding of one the most tragic pages of the Latvian 20th century history has been created by these various artistic representations.

Baiba Pazāne

University of Latvia, PhD student
Latvijas Universitāte, doktorante
baiba_pazane@inbox.lv

Ziņojums no kaujas lauka: Ērgļu latviešu pareizticīgās draudzes virspriestera Jāņa Plauža liecības par notikumiem Ērgļos 1944. gada augustā

1944. gada 19.–25. augustā Ērgļos un to apkārtnē sākās kaujas, kuras historiogrāfijā ieguva apzīmējumu Madonas operācija. Tās mērķis bija pārraut vācu aizsardzību Rīgas virzienā, taču rezultātā izvērtās par padomju armijas smagākajām un neveiksmīgākajām kaujām. Referātā aplūkots vēstures avots ir sastādīts tūlīt pēc minētajiem notikumiem Ērgļos. 1944. gada 26. augustā tapa Ērgļu latviešu pareizticīgās draudzes priesteru Jāņa Plauža ziņojums Rīgas Eparhijas pārvaldei ar mērķi paziņot Baznīcas augstākajai vadībai par nespēju nākamajā dienā novadīt dievkalpojumu.

Avots ir unikāls ar to, ka, pirmkārt, netieši atklāj tā laika sabiedrības vērtības, kuru viens no svarīgākajiem aspektiem bija ticība. Baznīca, draudze un mācītājs bija cieši saauguši ar vietējo sabiedrību, mācītājs bija viena no centrālajām personām, ap kuru pulcējās iedzīvotāji, meklējot atbalstu smagākajos dzīves brīžos. Otrkārt, ar šo ziņojumu, mācītājs ir atstājis nenovērtējamu tā laika un konkrētā brīža liecību, aprakstot situāciju, kādā, pašiem negribot, ir iesaistīti vietējie iedzīvotāji līdz ar divu naidīgu pušu izvērsto militāro sadursmi Ērgļos un to apvidū. Ziņojums atklāj tragisko likteni, kādu piedzīvoja vietējie civilie iedzīvotāji, riskējot ar savām dzīvībām, vienlaikus glābjot iedzīvi un neaizmirsdami rūpējies viens par otru. Šādas liecības par Otrā pasaules karu ir retums.

Ņemot vērā iepriekš minēto, referāta mērķis ir, izmantojot priesteru Jāņa Plauža 1944. gada 26. augustā sastādīto dokumentu, paskatīties uz Otrā pasaules kara gaitu Latvijas teritorijā ne no militāro aprindu puses, bet pilnīgāk iepazīt kara reālības no vienkārša cilvēka skatu punkta.

Report from the Battlefield: The Statement of Jānis Plaudis, the Priest of the Latvian Orthodox Parish of Ērgļi, about the Events in Ērgļi in August 1944

From August 19th to 25th, 1944, the battles began in Ērgļi and its surroundings. In historiography it is called "Operation of Madona", the purpose of which was to break the German defense in the direction of Riga. These were the heaviest and the most unsuccessful battles of the Soviet Army. After these battles on August 26th, 1944, the priest Jānis Plaudis wrote a report to the administration of the Riga Eparchy to notify the higher leadership of the Orthodox Church about the inability to serve the church service on the next day.

This document is unique. First of all, it reveals the values of the society of that time, one of the most important aspects of which was faith. The church, the parish and the pastor were closely connected with the local community. The pastor was one of the central people around whom the natives gathered, looking for support in the most difficult moments of their lives. Secondly, this document is valuable testimony about the wartime. Local people unwillingly were involved in the military clash between two hostile parties in Ērgļi and its area. The report reveals the tragic fate of local people, trying to save their lives and at the same time not forgetting to care for each other. This kind of evidence of the Second World War is rare.

The aim of the study is to look at the course of the Second World War in Latvia not from the military side, but to get more knowledge about the reality of the war from the point of view of a simple person and at the same time from the official person of the Orthodox Church of Latvia.

82nd International Scientific
Conference of the
University of Latvia 2024

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs
National History Museum of Latvia
Brīvības bulvāris 32, Rīga

Vēstures doktorantu sekcija

VĒSTURES IZPĒTE STARP HOBIJU UN ZINĀTNI

HISTORICAL RESEARCH BETWEEN HOBBY AND SCIENCE

Ceturtdiena, 25. aprīlis / Thursday, April 25
Programma / Programme

9.40-10.00	Reģistrācija / Registration	
10.00-10.20	Valda Kļava Latvijas Universitāte University of Latvia Arnis Rādiņš Latvijas Nacionālais vēstures muzejs National History Museum of Latvia	Konferences atklāšana Opening Speeches
10.20-10.30	Kristīne Beķere Latvijas Universitāte University of Latvia	Latvijas Universitātes Žurnāls. Vēsture Journal of the University of Latvia. History

I sesija / I Session

Vadītāja / Chair: Beāte Lielmane

10.30-10.55	Mārcis Kalniņš
Latvijas Universitāte
University of Latvia	Looking back on Using 3D in Archaeology in Latvia - a Method for Others, a Hobby for Us!
Atskats uz 3D izmantošanu arheoloģijā Latvijā – citiem metode, mums hobijs!
10.55-11.20	Liene Rokpelne
Latvijas Universitāte
University of Latvia	Challenges and Obstacles as an Opportunity for Medieval Research in Valmiera
Izaicinājumi un šķēršļi kā iespēja Valmieras viduslaiku pētniecībā
11.20-11.45	Simona Glazauskaitė
Lietuvos Vēstures institūts
Lithuanian Institute of History	What Is Historical Memory of the Pacta Subiectionis Act? A Conflict in Historiography
Kāda ir vēsturiskā atmiņa par <i>Pacta Subiectionis</i> ? Konflikts historiogrāfijā
11.45-12.00	Pārtraukums / Coffee break	

II sesija / II Session

Vadītāja / Chair: Ginta Ieva Bikše

12.00-12.25	Robertas Každanas
Lietuvos Vēstures institūts
Lithuanian Institute of History	Phenomena of Female Criminality in the Interwar Period of Lithuania
Sieviešu noziedzības fenomens Lietuvas starpkaru periodā
12.25-12.50	Kaspars Strods
Daugavpils Universitāte
Daugavpils University	Criminal Gangs in Interwar Latvia: Some Historiographical Notes
Kriminālās bandas starpkaru Latvijā: dažas historiogrāfiskas piezīmes
13.15-13.40	Mārtiņš Vesperis
Daugavpils Universitāte
Daugavpils University	Some Aspects of the Activity of the Latvian Red Cross (1918-1940)
Latvijas Sarkanā Krusta (1918-1940) darbības atsevišķi aspekti
13.40-14.05	Laurynas Kudijanovas
Lietuvos Vēstures institūts
Lithuanian Institute of History	The Significance of Images of Nature in Exploring the Imagination of India in Interwar Period
Priekšstats par Indiju starpkaru Lietuvā: dabas tēlu nozīme
14.05-14.35	Pārtraukums / Coffee break	

Piektdiena, 26. aprīlis / Friday, April 26 Programma / Programme

9.40-10.00 Reģistrācija / Registration

IV sesija / IV Session

Vadītāja / Chair: Liene Rokpelne

- 10.00-10.25 **Iveta Berga-Muižniece**
Latvijas Universitāte
University of Latvia
Viduslaiku arheoloģijas pieminekļu izpētes problemātika: Ropažu pils piemērs
The Issues of Researching Medieval Archaeological Sites: Case Study of Ropaži Castle
- 10.25-10.50 **Beāte Lielmane**
Latvijas Universitāte
University of Latvia
"Nerona gara bērns": Magnusa Gustava fon Esena rīcības vērtējums 1812. gada Rīgas priekšpilsētu nodedzināšanā
"Child of the Spirit of Nero": Evaluation of Magnus Gustav von Essen's Actions during the Burning of Riga's Suburbs in 1812
- 10.50.-11.15 **Una Bērence**
Latvijas Universitāte
University of Latvia
Zinātnē balstīts eksperiments: 19.-20. gs. pirmās puses etnogrāfisko slieču transportlīdzekļu izgatavošana
A Science-Based Experiment: Production of Runner-Based Transportation Vehicles from the 19th to the First Half of the 20th Century

11.15-11.30 Pārtraukums / Coffee break

V sesija / V Session

Vadītāja / Chair: Iveta Berga-Muižniece

- 11.30-11.55 **Alberts Rokpelnis**
Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija
Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music
Izaicinājumi un iespējas izklaides vēstures pētniecībā: 20. gs. 20.-30. gadu šlageru nošizdevēju Rīgā izpētes piemērs
Challenges and Opportunities in Entertainment History Research: The Case of 1920s-1930s Schlager Publishing in Riga
- 11.55-12.20 **Aigars Urtāns**
Latvijas Universitāte
University of Latvia
Holokausta reprezentācija Latvijas kultūrtelpā
Representation of the Holocaust in the Cultural Space of Latvia
- 12.20-12.45 **Baiba Pazāne**
Latvijas Universitāte
University of Latvia
Ziņojums no kaujas lauka: Ērgļu latviešu pareizticīgās draudzes virspriestera Jāņa Plauža liecības par notikumiem Ērgļos 1944. gada augustā
Report from the Battlefield: The Statement of Jānis Plaudis, the Priest of the Latvian Orthodox Parish of Ērgļi, about the Events in Ērgļi in August 1944
- 12.45-14.00 Diskusijas / Discussion